

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT

ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6 19080 Tallinn Estonia tel 668 1242 fax 668 1240 e-mail eki@ki.ee

Eesti teraviljaturg saagiaastal 2006/2007

Tallinn
November 2007

Töö tellija: Põllumajandusministeerium

Vastutav täitja: Katrin Nittim
Projektigrupi koosseis: Pille Liivaauk

Eesti Konjunktuuriinstituut
Rävala 6, 19080 Tallinn
Tel 668 1242
Fax 668 1240
E-mail: eki@ki.ee
<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunktuuriinstituut

Sisukord

Sissejuhatus	5
Teravilja tootmine	7
Tootmise ja tarbimise bilanss	9
Teraviljasaaduste tootmine	11
Väliskaubandus.....	12
Hinnad	16
Maailmaturg	23
Kokkuvõte	29

Sissejuhatus

Töö eesmärgiks on anda ülevaade Eesti teraviljasektori arengust saagiaastal 2006/2007 ja arengutrendidest lähitulevikus seostatult Euroopa Liidu ja maailmaturu arengutega.

Töös analüüsitakse:

- teravilja ja rapsi kasvupindasid, saake ja saagikust ning nende muutusi;
- teraviljatoodete tootmist;
- teravilja ja rapsi kokkuostuhindade, rapsi, teravilja ja –toodete ekspordi- ja impordihindade ning teraviljatoodete jaehindade muutusi;
- rapsi, teravilja ja -toodete väliskaubandust riigiti ja tooteliigiti;
- teraviljaturu ja rapsituru olukorda ja prognoose EL-is ja maailmas.

Töös on kasutatud ESA põllumajanduse, tööstuse ja väliskaubanduse statistika andmeid ja EKI vaatluste ja tarbijaküsitluste andmeid. Euroopa Liidu ja maailmaturu ülevaadete koostamisel on kasutatud Euroopa Komisjoni raporteid ja memosid, Saksamaa ZMP ja EL erinevate riikide hinnaraporteid.

Töö maht on 30 lehekülge.

Eesti teraviljaturg saagiaastal 2006/2007

Teravilja tootmine

2007. aasta septembris täpsustatud statistiliste andmete põhjal oli 2006. aasta **teravilja** kogusaak Eestis 619,3 tuhat tonni, see oli 18,5% väiksem kui hea saagiga 2005. aastal. Vähenesid kõigi viljade saagid. Suurim oli tagasimineku tritiku (-64%) ja kaera (-24,5%) osas, väikseim talinisu osas (-8,8%). Saagi vähenemise peamiseks põhjuseks oli kuiv suvi, mistõttu saagikuse näitajad olid kõigil viljadel oluliselt madalamad kui 2005. aastal. Teravilja kogusaak oli 2006. aastal 18% väiksem kui eelmisel aastal. Kasvupinna muutused olid väiksemad – teravilja kasvupind kokku oli 0,6% aastatagusest väiksem, vaid nisu kasvupind suurenes aastaga 6,4%.

Tabel 1

Teravilja kasvupind (ilma kaunviljata, tuh ha)

	2002	2003	2004	2005	2006	Muutus '06/'05, ±%	2007*	Muutus '07/'06, ±%
Kasvupind kokku	259,2	263,2	261,0	282,1	280,3	-0,6	297,0	6,0
sh - rukis	17,9	15,2	8,1	7,4	7,3	-1,4	16,2	121,9
- talinisu	27,8	25,5	23,2	19,6	23,6	20,4	39,1	65,7
- suvinisu	36,7	41,7	55,2	65,8	67,3	2,3	61,4	-8,8
- oder	130,0	131,4	127,2	144,2	142,0	-1,5	140,2	-1,3
- kaer	35,2	36,5	35,4	33,7	32,6	-3,3	32,1	-1,5
- tritik	5,3	7,2	6,5	6,2	2,5	-59,7	3,7	48,0
- muu	6,3	5,7	5,4	5,2	5,0	-3,9	4,3	-14,0

* Põllumajandusministeeriumi prognoos

Allikas: ESA

Tabel 2

Teravilja kogusaak (aidakaalus, ilma kaunviljata, tuh t)

	2002	2003	2004	2005	2006	Muutus '06/'05, ±%	2007*	Muutus '07/'06, ±%
Teravili kokku	524,7	505,7	608,1	760,1	619,3	-18,5	905,0	46,1
sh - rukis	41,5	23,3	18,1	20,4	17,8	-12,8	62,9	253,4
- talinisu	74,0	45,1	66,5	71,4	65,1	-8,8	164,4	152,5
- suvinisu	74,4	99,7	130,1	192,0	154,5	-19,5	176,0	13,9
- oder	249,4	253,6	293,5	366,7	302,7	-17,5	380,8	25,8
- kaer	61,7	63,4	72,7	84,2	63,6	-24,5	97,2	52,8
- tritik	12,9	9,9	16,0	15,0	5,4	-64,0	14,1	161,1
- muu	10,8	10,7	11,2	10,4	10,2	-1,9	9,6	-5,9

* Põllumajandusministeeriumi prognoos

Allikas: ESA

Tabel 3

Teravilja saagikus (kasvupinnalt, aidakaalus, ilma kaunviljata, kg/ha)

	2002	2003	2004	2005	2006	Muutus '06/'05, ±%	2007*	Muutus '07/'06, ±%
Teravili kokku	2024	1922	2330	2694	2210	-18,0	3047	37,9
sh - rukis	2313	1531	2228	2747	2449	-10,9	3884	58,6
- talinisu	2666	1771	2869	3634	2763	-24,0	4206	52,2
- suvinisu	2027	2394	2357	2917	2296	-21,3	2867	24,9
- oder	1919	1930	2307	2544	2131	-16,2	2716	27,5
- kaer	1752	1738	2057	2496	1953	-21,8	3032	55,2
- tritik	2418	1387	2439	2430	2152	-11,4	3810	77,0

* Põllumajandusministeeriumi prognoos

Allikas: ESA

Käesoleva aasta saak peaks esialgsete hinnangute kohaselt olema erakordselt hea - tootjate ja põllumajandusministeeriumi prognooside kohaselt on loodetavaks saagi suuruseks 905 tuhat tonni, mis on 46% rohkem kui 2006. aastal. Rukki saak on 3,5 korda suurem kui möödunud aastal, talinisel 2,5 korda ja tritikul 2,6 korda suurem. Seejuures suurenes kasvupind rukkil 2,2 korda, tritikul 48% ja talinisel 65,7%, teiste viljade kasvupinnad vähenesid, teraviljal kokku suurenes kasvupind aastaga 6%. Nii suure saagi kasvu andis kõigi viljade saagikuste oluline kasv kehva möödunud aastaga võrreldes – teraviljal kokku suurenes saagikus 37,9%, tritikul 77%, rukkil, talinisel ja kaeral üle poole, suvinisel ja odral veerandi võrra.

Rapsi kasvupind suurenes 2006. aastal võrreldes 2005. aastaga kolmandiku võrra, kuid 24% väiksem saagikus jättis kogusaagi muutuse minimaalseks (+1,8%). Prognooside kohaselt kujuneb rapsi saagikus 2007. aastal 22% suuremaks kui 2006. aastal, mis võimaldab 16% suuremalt kasvupinnalt saada 41% suurema saagi kui eelmisel aastal.

Tabel 4

Rapsi kasvupind, rapsiseemne saak ja saagikus (tuh ha, tuh t, kg/ha)

	2002	2003	2004	2005	2006	Muutus '06/'05, ±%	2007*	Muutus '07/'06, ±%
Kasvupind	32,9	46,3	50,4	46,6	62,5	34,1	72,5	16,0
Saak	63,9	69,2	68,6	83,1	84,6	1,8	119,5	41,3
Saagikus	1944	1494	1362	1781	1354	-24,0	1650	21,9

Allikas: ESA

* Põllumajandusministeeriumi prognoos

Tootmise ja tarbimise bilanss

Saagiaastal 2006/2007 (01.07.2006-30.06.2007) oli teravilja toodang Eestis 619 tuhat tonni. Siseturu vajadus teravilja ja teraviljasaaduste osas (ümbertöötlena teraks) oli Statistikaameti andmeil 666 tuhat tonni – selle hulka kuulub toidu-, sööda- ja seemnevilja vajadus ning tööstusliku ümbertöötlemise kogus (tabel 5). Võrreldes eelmise saagiaastaga on hinnangutes suurenenud tööstuslikuks ümbertöötlemiseks kuluva teravilja kogus, kuna 2006/2007. saagiaastal suurenes Eestis piirituse toodang. Seoses teravilja kasvupindade suurenemisega 2007. aastal oli suurem ka seemnevilja vajadus. Toiduvilja vajadus vähenes seoses teraviljatoodete tarbimise ning ka elanike arvu vähenemisega. Teravilja vajadus söödaks oleneb lisaks põllumajandusloomade arvule, mis on suhteliselt stabiilne, ka muude söötade varumise võimalustest. Saagiaastal 2006/2007 kujunes teravilja vajadus väiksemaks kui eelmisel saagiaastal. Eesti oma teravilja toodang kattis saagiaastal 2006/2007 siseturu vajadusest 93%. Lisaks sellele imporditi 130 tuhat tonni teravilja ja teraviljasaadusi (ümbertöötlena teraks). Statistikaameti andmeil on teraviljaga **isevarustatuse tase** Eestis viimastel aastatel tänu headele saakidele pidevalt tõusnud (joonis 1).

Tabel 5

Teravilja ja teraviljasaaduste (ü.a teraks) arvestuslik bilanss, tuh. t

	2002/ 2003	2003/ 2004	2004/ 2005	2005/ 2006	2006/ 2007	2007/ 2008*
TOODETUD (kaunviljata)	525	506	608	760	619	905
IMPORT	235	177	167	118	130	110
KOKKU RESSURSID	760	683	775	878	749	1015
KASUTAMINE						
TARBIMINE	718	658	660	689	666	669
Toiduvajadus**	126	121	124	102	101	100
Tööstuslik ümbertöötlemine	25	35	45	41	48	48
Söödavajadus	502	438	427	480	441	441
Seemnevajadus	65	64	64	66	76	80
EKSPORT	28	17	25	193	145	250
KOKKU KASUTATUD	746	675	685	882	811	919
Varude muutus perioodi lõpus	+14	+8	+90	-4	-62	+96

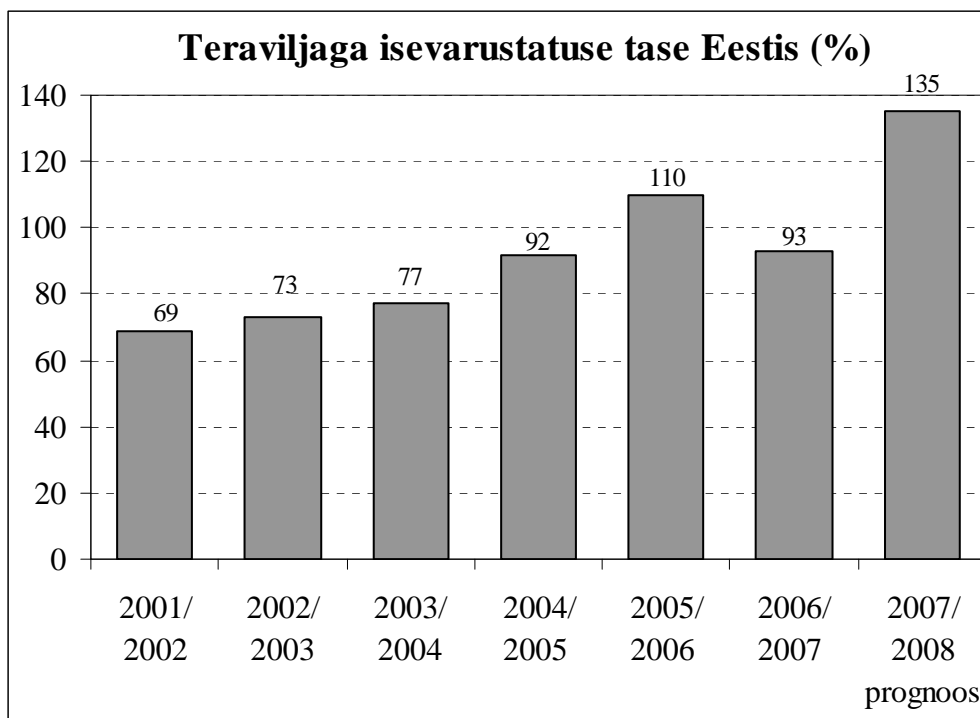
*prognoos

**toiduvajadus on arvatud elanike toiduostude ja mittekaubalise tarbimise alusel ESA leibkonnauuringute andmetel ning ü.a teradeks. Tarbimises on sees ka Eestis mittekasvatatavad teraviljad (riis, mais, hirss, tatar). Allikad: ESA, EKI hinnangud

Saagiaastaks 2007/2008 (01.07.2007 – 30.06.2008) oleme prognoosinud siseturu mahu püsimum enam-vähem lõppenud saagiaasta tasemel. Kuna 2007. aasta teraviljasaagi suurust prognoositakse ligi poole suuremaks kui 2006. aastal, on käesoleval saagiaastal ilmselt isevarustatuse taseme näitaja oluliselt kõrgem kui saagiaastal 2006/2007 (joonis 1). Eks-

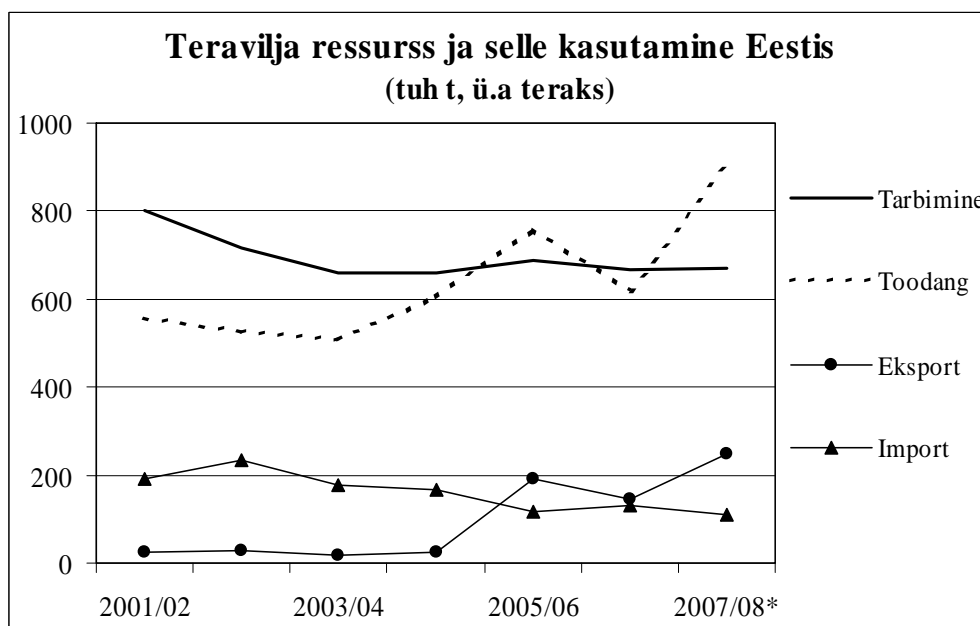
pordi maht oli saagiaastal 2006/2007 väiksem kui eelmisel saagiaastal, kuid ikkagi oluliselt suurem kui mitmel eelnenud saagiaastal. Käesoleval, 2007/2008 saagiaastal, on aga eeldatavasti võimalik veelgi suuremas koguses teravilja ja teraviljatooteid ekspordida. Võimalik oleks ka teravilja varusid suurendada (tabel 5).

Joonis 1

Allikad: ESA, EKI hinnangud

Joonis 2

*proгноos

Allikad: ESA, EKI hinnangud

Teraviljasaaduste tootmine

Viimastel aastatel on teraviljasaaduste tootmise mahud vähe muutunud. Siiski segab tõese ülevaate saamist andmekaitse põhimõtte rakendamine statistikas, mistõttu osa tootmisandmetest on ilmselt mittetäielikud. Kiirstatistika andmetel suurenes 2006. aastal võrreldes 2005. aastaga toidujahu tootmine 2,2%, sealhulgas nisujahu tootmine 3,3%. Leiva-saiatoodetest (kasv 2,2%) suurenes enim pitsade ning rasvarikaste saiade ja pirukate tootmine (vastavalt +40% ja +25,4%), vähenes leiva ning kuivikute tootmine. Jahust kondiitritoode tootmine suurenes esialgseil andmeil 2,2%, makaronitoodete toodang vähenes aga poole võrra ning jõusööda tootmine kolmandiku võrra.

Arvestades 2007. aasta head viljasaaki peaks käesoleval saagiaastal jahu tootmine senisest rohkem suurenema, seda nii nisu- kui rukkijahu aga ka söödajahu osas. Seda võib järeltada ka 9 kuu tootmismahude võrdlusest 2006. ja 2007. aasta kohta. 9 kuu võrdluses oli 2007. aastal toidujahu toodetud 7,5% rohkem kui 2006. aastal (sealhulgas nisujahu +13,4%), pagaritooted +5%, jahust kondiitritooteid +12%, jõusööta +10,2%. Vähem oli toodetud vaid tangaineid ja rukkijahu (vastavalt -21,5% ja -5,4%).

Tabel 6

Teraviljasaaduste tootmine Eestis 2001-2006.a (tuh t)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006*	Muutus '06/'05, ±%
Toidujahu	41,0	65,2	67,2	63,9	63,3	64,7	2,2
- nisujahu	16,7	40,0	43,3	43,9	43,0	44,4	3,3
- rukkijahu	21,9	21,2	20,0	19,9	20,2	20,1	-0,5
Tangained	2,8	2,2	2,4	2,9	2,3	2,4	4,3
Makaronitooted	0,3	0,8	0,5	0,4	0,6	0,3	-50,0
Leiva-saiatooted	76,3	77,2	72,4	72,8	72,4	74,0	2,2
- leib	40,8	39,2	36,9	35,9	35,1	34,1	-2,8
- sai, sepikulised	30,0	30,4	28,4	28,4	29,6	29,9	1,0
- suhkru- ja rasvarikkad saiad, pirukad	5,1	7,0	5,8	7,6	6,3	7,9	25,4
- kuivikud, röstleib, krõbeleivad, barankad	0,2	0,3	0,6	0,6	0,9	0,6	-33,3
- pitsad	0,2	0,3	0,7	0,3	0,5	0,7	40,0
Jahust kondiitritooteid	6,0	7,4	7,9	9,0	9,2	9,4	2,2
- tordid, koogid	3,6	3,4	3,6	4,0	4,6	...	
- keeksid, rullbiskviidid	0,4	0,6	0,6	0,8	0,8	...	
- vahvlid	0,1	0,1	0,5	0,4	0,3	...	
- küpsised	1,5	1,8	1,7	2,1	2,2	...	
- präänikud, piparkoogid	0,4	1,5	1,5	1,5	1,2	...	
Jõusööt	150,2	167,1	199,5	207,3	177,0	117,3	-33,7

*esialgsed ja andmekaitse põhimõttest lähtudes mittetäielikud andmed

Allikas: ESA

Väliskaubandus

2005. aasta hea viljasaak võimaldas suurendada teravilja ja teraviljatoodete põhieksporti saagiaastal 2005/2006 ümber arvestatuna terale eelmise saagiaasta 25 tuhandelt tonnilt 193 tuhandele tonnile ning vähendada põhiimpordi ümber arvestatuna terale 167 tuhandelt tonnilt 118 tuhandele tonnile. 2006. aasta väiksema saagi tõttu suurenes saagiaasta 2006/2007 põhiimport ümber arvestatuna terale 130 tuhande tonnini ja põhieksport vähenes 145 tuhandele tonnile.

Teravilja ja teraviljasaaduste impordikäive oli saagiaastal 2006/2007 1055 miljonit krooni ehk 27,6% suurem kui saagiaastal 2005/2006. Impordikäibe struktuuris on kõige suurema osatähtsusega taigna- ja kondiitritoodete import (63%), veidi vähenes jahu ja tangainete osatähtsus ja suurenes teravilja osatähtsus impordikäibes.

Tabel 7

Teravilja ja teraviljasaaduste põhiimpordi käive ja selle struktuur Eestis

	Impordikäive (mln kr)			Impordi struktuur (%)		
	2004/ 2005	2005/ 2006	2006/ 2007	2004/ 2005	2005/ 2006	2006/ 2007
KOKKU teravili ja -saadused	880,7	826,6	1055,0	100	100	100
sh Teravili	230,6	120,5	166,6	26	15	16
Jahu, tangained	195,5	190,6	226,7	22	23	21
Taigna- ja kondiitritooted	454,6	515,5	661,7	52	62	63
KOKKU õlikultuurid ja -saadused	578,9	381,8	549,1	100	100	100
sh Õlitaime seemned	228,4	80,7	149,0	39	21	27
Taimeõli	168,3	178,2	259,2	29	47	47
Õlikoogid	182,2	122,9	140,9	32	32	26

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Koguseliselt osteti saagiaastal 2006/2007 võrreldes eelmisega Eestisse sisse rohkem rukist, otra, kaera, nisujahu ja pagari-kondiitritooteid, kaerahelbeid ning makarone. Seejuures ei ole mitme toote puhul impordikoguste kasv nii suur võrreldes üle-eelmise saagiaastaga, mil Eestis koguti parem viljasaak kui 2006. aastal.

Peamised **impordimaad** olid Eesti jaoks saagiaastal 2006/2007 lähinaabrid Läti ja Soome odra, kaera, rukki ja rukkijahu ning nisujahu osas. Nisu aga osteti peamiselt Kasahstanist ja Lätist. Väiksema osatähtsusega teravilja impordimaadeks olid Eesti jaoks Venemaa, Leedu, Rootsi ja Taani.

Tabel 8

Teravilja põhiimport Eestis aastail 2003-2007 (tonnides)

	2003/ 2004	2004/ 2005	2005/ 2006	2006/ 2007	Muutus 06-07/05-06, +%
Nisu	34 987	44 864	12 013	10486	-12,7
Rukis	6 045	16 430	6 778	12702	87,4
Oder	21 792	9 522	894	3865	4,3 korda
Kaer	1 261	1 266	592	2457	4,2 korda
Nisujahu	11 456	14 145	12 722	14864	16,8
Rukkijahu	353	821	561	328	-41,5
Kaerahelbed	673	855	1141	1606	40,8
Pagari-kondiitritooted	10296	10627	12152	18733	54,2
Makaronid	8005	8512	6820	7714	13,1
Rapsiseemned	13 480	67 984	12 730	33 333	2,6 korda
Muud õlitaimede seemned	1867	1901	3119	1953	-37,4
Rapsiõli	3824	3069	4932	5146	4,3
Sojaõli	19246	15337	12380	19320	56,1
Muud õlid	1348	1101	1666	2273	36,4
Õlikoogid rapsist	2862	31534	22766	41507	82,3
Muud õlikoogid	49850	44503	32029	24447	-23,7

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Tabel 9

Teravilja, jahu ja rapsiseemne impordi struktuur riigiti saagiaastal 2006/2007 (%)

Nisu	Nisujahu	Rukis	Rukkijahu	Oder	Kaer	Rapsiseeme
10486 t	14864 t	12702 t	328 t	3865 t	2457 t	33333 t
Kasahstan 52	Läti 54	Läti 82	Soome 91	Soome 89	Soome 63	Venemaa 45
Läti 40	Soome 40	Venemaa 18	Rootsi 5	Leedu 10	Läti 34	Kasahstan 24
Taani 5	Leedu 5		Läti 3	Teised 1	Leedu 2	Läti 13
Leedu 3	Teised 1		Leedu 1		Teised 1	Leedu 9
						Ukraina 7
						Teised 2

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Õlikultuuride ja –saaduste impordikäive kasvas saagiaastal 2006/2007 võrreldes eelneva saagiaastaga 43,8%. Seda nii õlitaimede seemnete, taimeõli kui ka õlikookide impordi suurenemise arvel. Mõnevõrra suurenes impordikäibes õlitaimede seemnete impordi osatähtsus ja vähenes õlikookide impordi osa. Taimeõli import moodustas aga käibest ligi poole.

Koguseliselt suurenes rapsiseemnete import võrreldes saagiaastaga 2005/2006 2,6 korda. Rapsiseemet osteti peamiselt Venemaalt ja Kasahstanist, vähem Lätist, Leedust, Ukrainast. Muude õlitaime seemnete import vähenes 37,4%. Suurenes ka taimeõlide ning rapsist õlikookide sissevedu.

Teravilja ja teraviljasaaduste ekspordikäive oli saagiaastal 2006/2007 eelmisest saagiaastast 27,2% suurem ehk 554,9 miljonit krooni. Oluliselt vähenes ekspordikäibes teravilja ning jahu ja tangainete ekspordi osatähtsus, suurenes aga taigna ja kondiitritoodete ekspordi osatähtsus. Viimast mõjutas enim linnaseekstrakti **ekspordikoguse** 40%-line suuremine. Kuna 2006. aastal oli õlleodra saak Euroopa Liidus kehv ja pakkumine väike, siis tõusis õlleodra ekspordi hind eelnenud saagiaasta 10 724 kroonilt tonni kohta 35 515 kroonile. Märkatavalt (5 korda) suurenes koguseliselt veel pagaritoodete väljavedu, millest üle poole moodustasid saia-leivatooted, veidi alla poole magusad küpsised, väiksema osatähtsusega olid piparkoogid, vahvlid, kuivikud. Nisu ekspordikoguse 172-kordne vähenemine tuleneb 2005. aasta suurest viljasaagist Eestis, mis võimaldas saagiaastal 2005/2006 tavalisest rohkem vilja ekspordida.

Peamisteks **ekspordi sihtriikideks** olid saagiaastal 2006/2007 nisu- ja rukkijahu ning kruupide-helveste osas Läti, Leedu, Soome ja nisujahul vähemal määral ka Venemaa. Kaera müüdi Taani ja Hollandisse ning otra Saudi Araabiasse ja Saksamaale.

Tabel 10

Teravilja ja teraviljasaaduste põhiekspordi käive ja selle struktuur Eestis 2004 – 2007

	Ekspordikäive (mln kr)			Ekspordi struktuur (%)		
	2004/ 2005	2005/ 2006	2006/ 2007	2004/ 2005	2005/ 2006	2006/ 2007
KOKKU teravili ja -saadused	128,3	436,4	554,9	100	100	100
sh Teravili	18,2	282,2	256,7	14	65	46
Jahu, tangained	58,4	95,6	95,8	46	22	17
Taigna- ja kondiitritooted	51,7	58,6	202,4	40	13	37
KOKKU õlikultuurid ja -saadused	462,1	408,5	473,4	100	100	100
sh Õlitaime seemned	151,2	89,2	111,6	33	22	24
Taimeõli	264,1	296,0	313,7	57	72	66
Õlikoogid	46,8	23,3	48,1	10	6	10

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Õlikultuuride ja –saaduste ekspordikäive moodustas saagiaastal 2006/2007 473,4 miljonit krooni, võrreldes eelmise saagiaastaga ligi 16% rohkem. Käibe suuremine toimus nii õlitaime seemnete, taimeõli kui õlikookide ekspordi suuremise arvel. Taimeõli eksport moodustas üldisest õlikultuuride ja –saaduste ekspordikäibest 66%, õlitaime seemnete eksport veidi alla veerandi ja õlikookide eksport, vaatamata selle osatähtsuse mõningasele suuremisele, vaid kümnendiku.

Koguseliselt eksporditi peamiselt rapsiseemneid, -õli ja õlikooke. Muude taimede seemneid ja tooteid eksporditi vähe, kuid nende ekspordikogused võrreldes eelmise saagiaastaga kasvasid kordades.

Rapsiseemnete peamiseks ekspordi sihtriikideks olid saagiaastal 2006/2007 Soome ja Taani, vähem Leedu.

Tabel 11

Teravilja põhieksport Eestis aastail 2003 - 2007 (tonnides)

	2003/ 2004	2004/ 2005	2005/ 2006	2006/ 2007	Muutus 06-07/05-06, ±%
Nisu	8 711	0	59 803	348	-172 korda
Rukis	0	0	1 462	1940	32,7
Oder	403	36	81 426	100518	23,4
Kaer	0	7 244	20 146	11241	-44,2
Nisujahu	1 902	6 778	14 058	15585	10,9
Jahu muust teraviljast	437	226	842	1029	22,2
Kruubid, helbed	1 039	1 410	2 662	3623	36,1
Linnased	642	4 281	3 753	390	-9,6 korda
Linnaseekstrakt	314	368	849	1197	41,0
Pagari-kondiitritooted	1 655	1 378	2 190	11045	5 korda
Rapsiseemned	24 855	45 449	24 421	25390	4,0
Muud õlitaimede seemned	42	92	92	476	5,2 korda
Rapsiõli	18014	16693	24596	19958	-18,9
Sojaõli	1839	11860	6721	10015	49,0
Muud õlid	78	37	199	663	3,3 korda
Õlikoogid rapsist	23801	21203	12086	21811	80,5
Muud õlikoogid	197	135	133	1076	8,1 korda

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Tabel 12

Teravilja ja -toodete ning rapsiseemne ekspordi struktuur riigiti saagiaastal 2006/2007 (%)

Oder	Kaer	Nisujahu	Rukkijahu	Kruubid, helbed	Rapsiseeme
100518 t	11241 t	15585 t	1029 t	3623 t	25390 t
Saudi-Araabia 73	Taani 51	Läti 40	Läti 42	Läti 81	Soome 73
Saksamaa 26	Holland 49	Soome 33	Leedu 34	Soome 10	Taani 24
Teised 1		Venemaa 15	Soome 24	Leedu 7	Leedu 3
		Leedu 12		Kasahstan 1	
				Teised 1	

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Hinnad

Saagiaastal 2005/2006 püsisid teravilja hinnad nii Eestis kui Euroopas stabiilsed ja suhteliselt madalad, seda tänu 2004. ja 2005. aastate headele saakidele Euroopas, mis põhjustasid ületootmise ja rekordilised sekkumisvarud. 2006. aasta teraviljasaagid jäid aga külma talve ja kuiva suve tõttu eelmisest aastast väiksemaks nii Eestis, Euroopa Liidus kui ka maailmas. Samal ajal teravilja tarbimine järjest kasvab, seda nii toidu tarbeks kui ka biokütuste tootmiseks. Söödavilja nappust põhjustab maisi järjest laialdasem kasutamine bioetanooli tootmiseks. Tulenevalt maailma teraviljabilansi pingelisemaks muutumisest hakkasid teravilja hinnad saagiaasta 2006/2007 algusest tõusma. Euroopa Liidu sekkumisvarud hakkasid kiirelt vähenema. Survet avaldas hindadele toidunisu puudus maailma mitmetes regioonides – Austraalias oli põud, Brasiilias ja Argentiinas oli viljast nappus, USA-s olid hinnad kõrgemad kui Euroopa Liidus, mida polnud kaua olnud, Ukraina piiras eksporti kõrgete tollidega, et täiendada oma sisemisi varusid. Samal ajal on järjest suurenenud teravilja kasutamine biokütuste tootmiseks, sest biokütuste tarbimise suurendamiseks on seatud poliitilised eesmärgid nii EL-is kui ka nt USA-s.

Maailma teraviljavarude vähenemine jätkub ka käesoleval saagiaastal. Baltimaades on 2007. aastal esialgseil andmeil küll head teraviljasaagid, kuid nii Euroopa Liidus kui maailmas tervikuna on 2007. aasta saagid väiksemad kui 2006. aastal. Maailma teraviljavarude vähenemine jätkub, nõudlus aga kasvab. See on põhjustanud hindade eriti järsu kiirenemise alates saagiaasta 2007/2008 algusest. **EURONEXT'i MATIF-börsil** tõusis nisu novembrifutuuri hind viimase aasta jooksul 2,2 korda ehk 4307 kroonini tonni kohta. Maisi novembrifutuuri hind tõusis 2191 kroonilt 2006. aasta novembris 4006 kroonini 2007. aasta septembris ehk 83%.

Vaatamata heale teraviljasaagile tõusevad ka Eestis maailmaturu hinnatrendide mõjul **teravilja kokkuostuhinnad**. Saagiaasta 2006/2007 jooksul tõusid Eestis söödanisu, söödaodra ja toidukaera kokkuostuhinnad üle 40%, söödarukkil 38%, toidunisul 29%, toidurukkil 24%, söödakaera hind langes 12% eelmise saagiaastaga võrreldes (Tabel 13).

Tabel 13

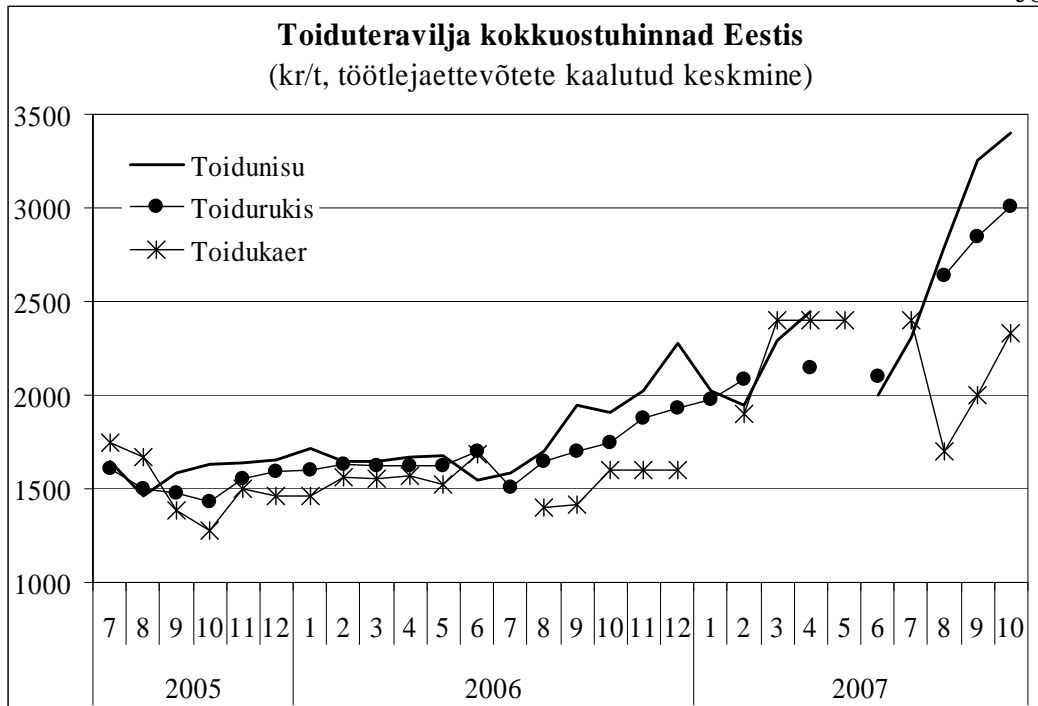
Saagiaasta keskmised teravilja kokkuostuhinnad Eestis (kr/t)

	2004/2005	2005/2006	2006/2007	Muutus 06-07/05-06, +%
Toidunisu	1751	1639	1998	21,9
Söödanisu	1560	1393	1925	38,2
Toidurukis	1756	1573	1809	15,0
Söödarukis	1328	1417	2023	42,8
Toiduoder	-	1524	1588	4,2
Söödaoder	1538	1400	1732	23,7
Toidukaer	1379	1544	1817	17,7
Söödakaer	1270	1404	1317	-6,2
Rapsiseeme	3007	3354	3918	16,8

Allikas: EKI

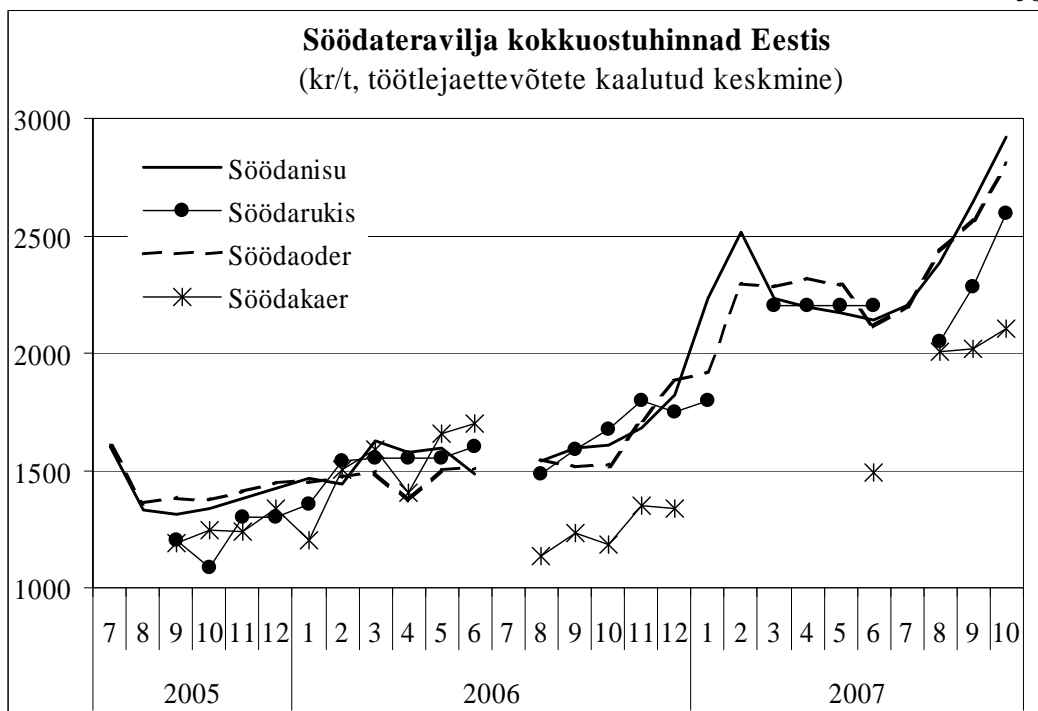

Joonis 3

Allikas: EKI

Joonis 4

Allikas: EKI

Teravilja impordi- ja ekspordihinnad, mis 2005. aasta hea teraviljasaagi järel alanesid, tõusid uuesti saagiaastal 2006/2007 turusituatsiooni pingestumise mõjul.

Saagiaasta 2007/2008 algusest kiirenes hinnatõus ka Eestis. 2006. aasta juunist kuni 2007. aasta oktoobrini on kokkuostuhinna tõus olnud suurim toidunisu (119% ehk 3398 kr/t-ni). Söödanisu kokkuostuhind tõusis 96% ehk 2918 kr/t-ni, söödaodral 86% ehk 2802 kr/t-ni,

toidurukkil 77% ehk 3005 kr/t-ni, söödarukkil 62% ehk 2598 kr/t-ni, toidukaeral 38% ehk 2333 kr/t-ni ja söödakaeral 24% ehk 2107 kr/t-ni. Vaatamata kõrgele kohalikule kokkuostuhinnale on ilmselt oodata, et Eesti teraviljakasvatavad kasutavad soodsat turusituatsiooni kohaliku ülihea tänavuse teraviljasaagi ja kõrgete ekspordihindade näol ning teravilja käesoleva saagiaasta ekspordikogused suurenevad oluliselt.

Tabel 14

Teravilja ja nisujahu saagiaasta keskmised impordihinnad (kr/t)

	2004/2005	2005/2006	2006/2007	Muutus ±%
Nisu	1934	1634	2291	40,2
Rukis	1552	1768	1743	-1,4
Oder	1456	1678	2376	41,6
Kaer	1559	1417	1675	18,2
Nisujahu	2685	2889	3203	10,9
Rapsiseeme	3055	3917	3830	-2,2

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

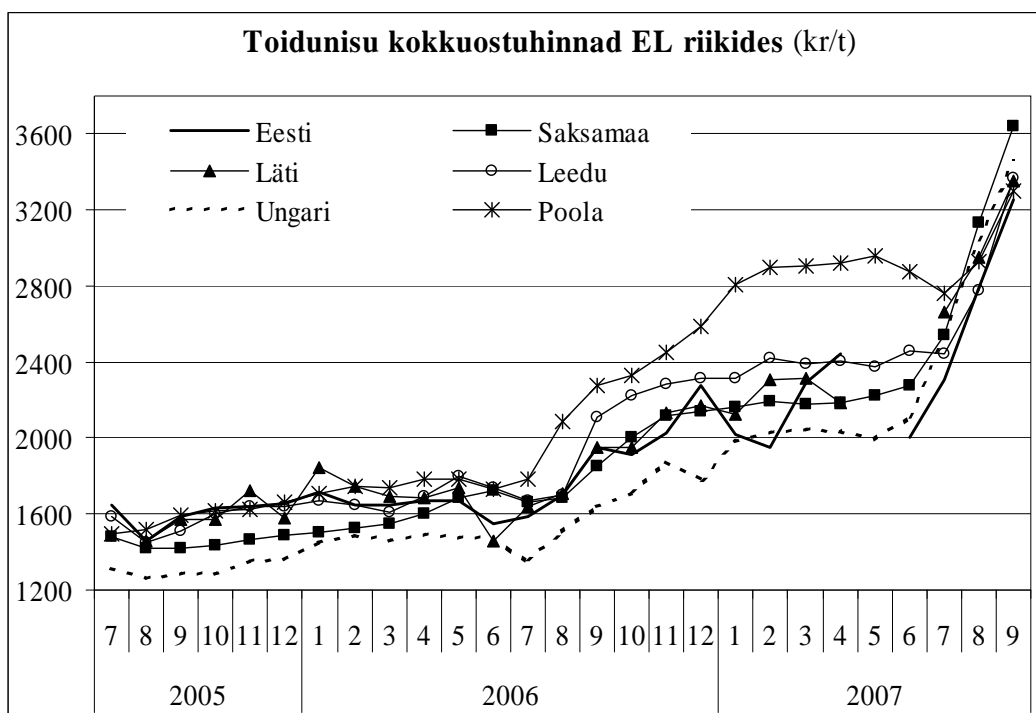
Tabel 15

Teravilja ja nisujahu saagiaasta keskmised ekspordihinnad (kr/t)

	2004/2005	2005/2006	2006/2007	Muutus ±%
Nisu	-	1665	2670	60,4
Rukis	-	1181	2143	81,5
Oder	3661	1685	2091	24,1
Kaer	2042	2008	3443	71,5
Nisujahu	3239	3206	3556	10,9
Linnaseekstrakt	29758	12631	35515	2,8 korda
Rapsiseeme	3274	3604	4007	11,2

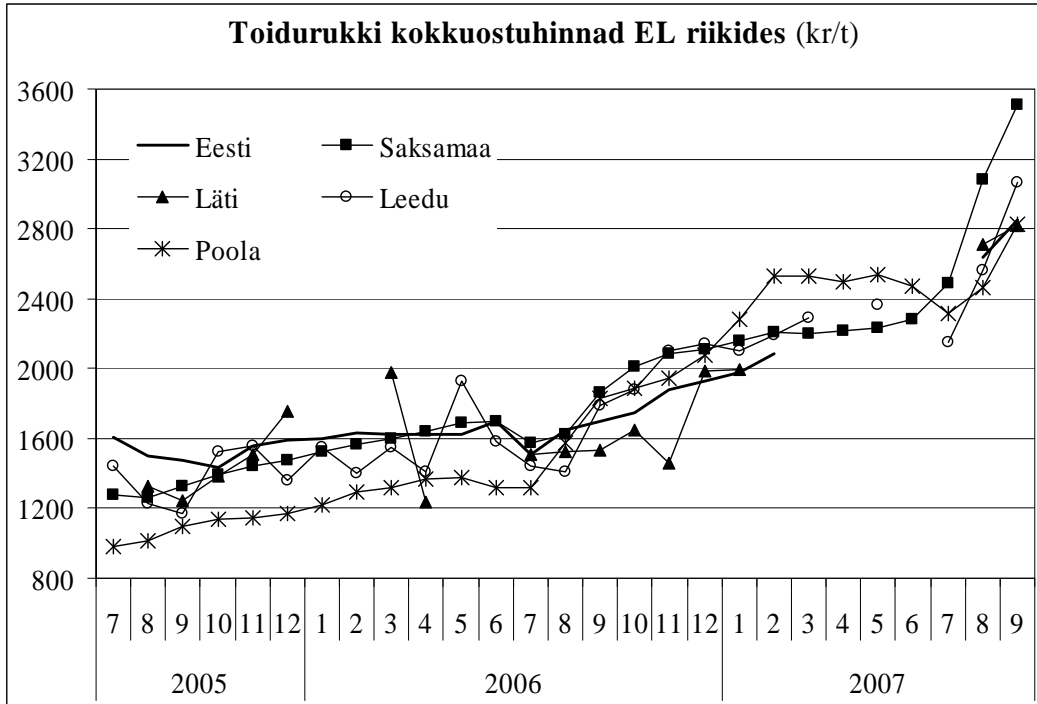
Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Joonis 5

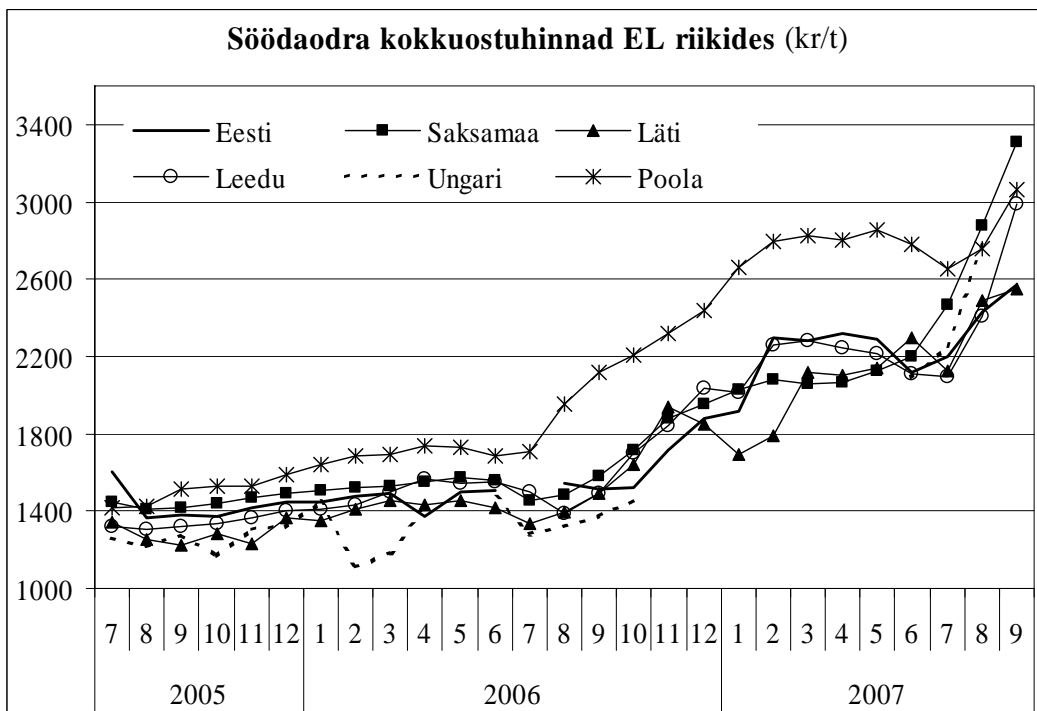
Lähiturgudest oli Eesti toidurukki kokkuostuhind 2007. aasta septembris enam-vähem samal tasemel Läti ja Poolaga, kuid madalam hindadest Saksamaal (3509 kr/t) ning Leedus (3066 kr/t). Toidunisu kokkuostuhind Eestis (3254 kr/t) oli lähiturgudest madalam, Saksamaal näiteks oli see 3643 kr/t. Söödaodra hind Eestis (2570 kr/t) oli septembris veidi kõrgem Läti hinnast (2553 kr/t), kuid madalam Leedu, Poola ja Saksamaa hindadest.

Joonis 6

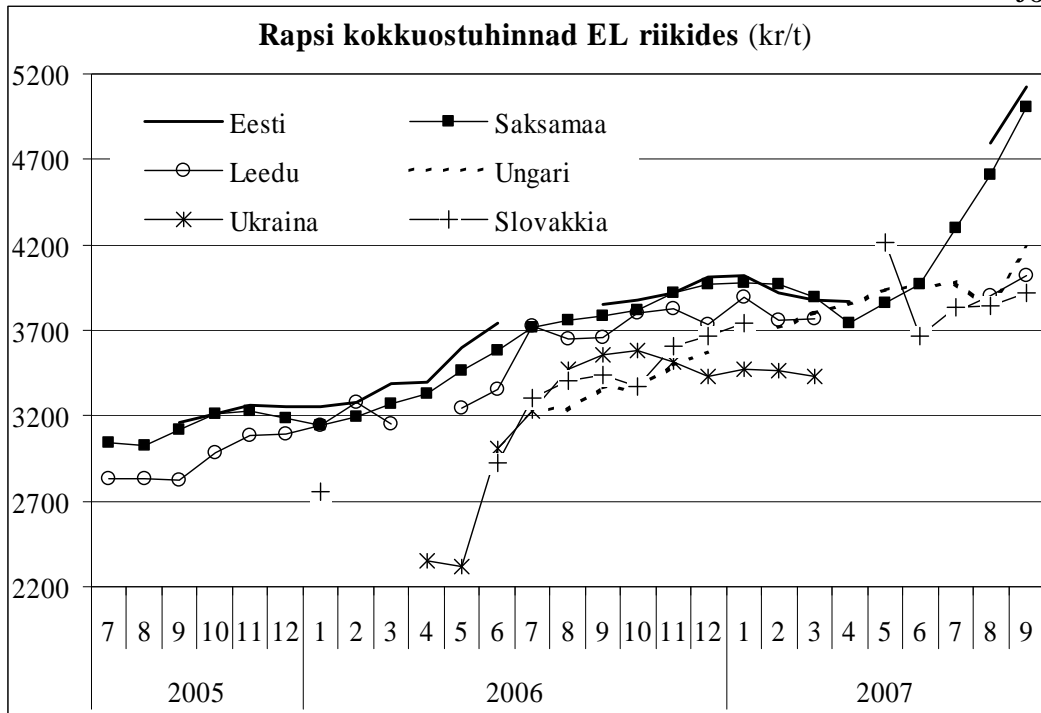
Allikas: AMISNET

Joonis 7

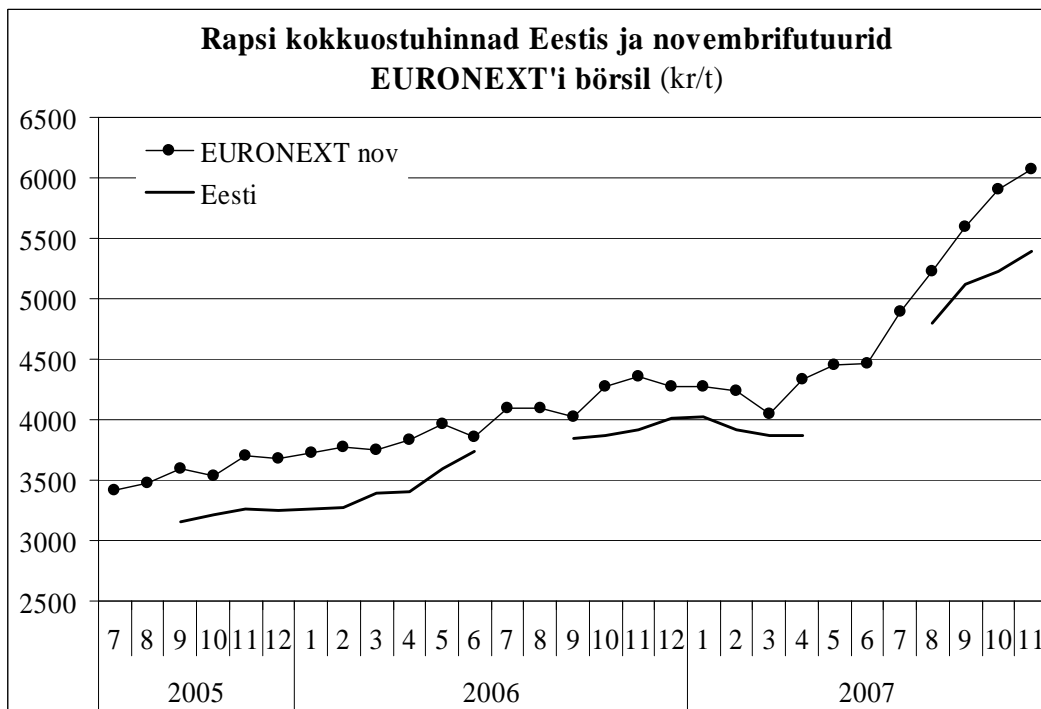
Allikas: AMISNET

Joonis 8

Allikas: AMISNET

Joonis 9

Allikad: EKI, EURONEXT

Biokütuse toorainena kõikjal hinda läinud **rapsi** novembrifutuuri **hind EURONEXT'i börsil** tõusis oktoobris võrreldes septembriga 3,6% ja oli 5801 kr/t, mis on viimaste aastate kõrgeim hinnatase. Võrreldes möödunud aasta oktoobriga (4154 kr/t) on hinnatõus 40%.

Ka Eestis on rapsi hind järjekindlalt tõusnud. Saagiaasta 2006/2007 jooksul tõusis rapsi keskmine kokkuostuhind Eestis 3738 kroonilt 4798 kroonini tonni kohta ehk 28%. 2007. aasta oktoobris oli kokkuostuhind vahemikus 5050-5400 kr/t, keskmine 5225 kr/t, mis on kõigi aegade kõrgeim hinnatase.

Tallinna kauplustes on teraviljatooted üldiselt kallimad kui Eestis keskmiselt. Kuna säästukauplustes on sortimendis valdavalt odavad tooted, siis on säästu- ja tavakauplustes müüdavate teraviljatoodete hinnavahe üsna suur - siintoodud nelja toote keskmine hinn erinevus oli 44% (säästukauplused on hinnalt soodsamad).

Kahe viimase saagiaasta võrdlusest on näha, et Eesti tavakauplustes kallinesid 2006/2007 saagiaastal leib ja sai 11-12%, nisujahu 8%. Tallinna kauplustes on hinnatõus olnud mõnevõrra väiksem.

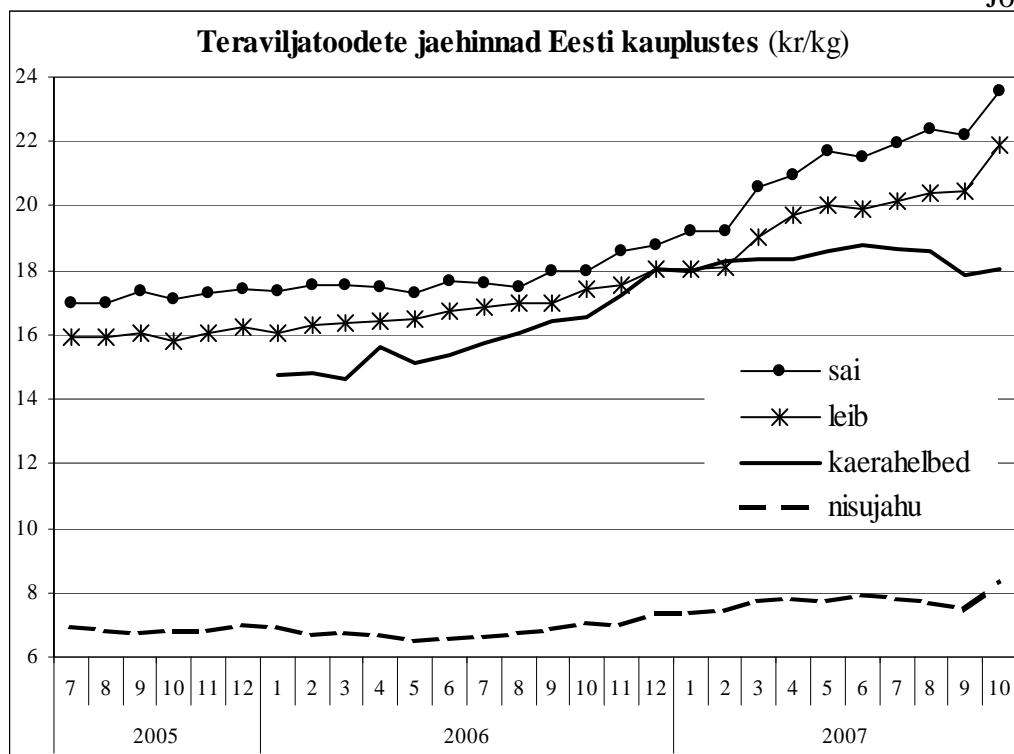
Varasemates aastatest enam on teraviljatooted kauplustes kallinenud aga 2007/2008 saagiaasta esimesel poolel. Teravilja hindade järsu tõusuga 2007. aasta suvel-sügisel on kaasnenud ka teraviljatoodete jaehindade tõus. Saagiaasta 2006/2007 algusest käesoleva aasta oktoobrini on sai Eestis kallinenud 34%, leib 31%, nisujahu 28%, kaerahelbed 17%.

Tabel 16

Teraviljatoodete saagiaasta keskmised jaehinnad Eesti kauplustes (kr/kg käibemaksuga)

	2004/2005	2005/2006	2006/2007	Muutus ±%
Tallinna tavakauplustes				
Leib	16.73	16.92	18.80	11,1
Sai	18.07	17.74	19.40	9,4
Nisujahu	7.58	7.42	7.77	4,7
Kaerahelbed	-	-	19.25	-
Eesti tavakauplustes				
Leib	15.81	16.20	18.22	12,5
Sai	17.25	17.34	19.30	11,3
Nisujahu	7.19	6.77	7.30	7,8
Kaerahelbed	-	-	17.53	-
Eesti säästukauplustes (Säästumarket, T-Market)				
Leib	-	14.24	15.11	6,1
Sai	-	13.45	15.12	12,4
Nisujahu	-	3.73	4.09	9,7
Kaerahelbed	-	-	11.70	-

Allikas: EKI

Allikas: EKI

Tabelis 17 esitatud hinnavõrdluses on nisujahu saagiaasta 2006/2007 keskmine hind kõige kõrgem Tallinnas, võrreldes eelnenud saagiaastaga on aga hinna kasv kõige suurem olnud Bratislavas (+36%) ja Budapestis (+29%). Röstsai oli saagiaastal 2006/2007 uuritud linnadest kalleim Berliinis ja Helsingis. Tallinna hind oli sellest veidi üle kahe korra madalam.

Tabel 17

Teraviljatoodete ja toiduõli saagiaasta keskmised jaehinnad Euroopa pealinnade supermarketites (kr käibemaksuga)

	Nisujahu (2 kg)		Röstsai (300 g)		Rapsiõli (1 liiter)	
	2005/06	2006/07	2005/06	2006/07	2005/06	2006/07
Tallinn	13.65	14.98	6.75	7.85	17.60	19.90
Riia	14.58	14.58	5.06	5.83	19.37	21.48
Vilnius	12.67	13.86	6.55	7.75	18.45	19.42
Varssavi	11.13	12.95	8.95	10.65	15.81	15.83
Praha	7.79	8.64	6.47	8.04	16.59	16.89
Bratislava	6.04	8.20	7.88	7.79	17.55	18.17
Budapest	9.06	11.66	-	-	13.83	15.04
Helsingi	14.45	14.37	14.68	16.15	-	19.61
Berliin	13.21	14.79	16.49	16.40	12.99	13.85
Amsterdam	11.77	11.51	9.71	8.85	12.19	11.50
Stockholm	12.31	11.61	11.74	15.15	15.23	16.77

Allikas: EKI

Saia hinna tõus oli võrreldes saagiaastaga 2005/2006 kõige suurem Stockholmis (+29%), Prahast (+24%) ja Budapestis (+23%). Rapsiõli oli saagiaasta 2006/2007 keskmisena kõige kallim Riias ja Tallinnas, kõige odavam Amsterdams. Hinnatõus võrreldes eelnenud saagiaastaga oli suurim Tallinnas (+13%).

Siiski on Euroopa komisjoni Teravilja korralduskomitee andmeil oktoobris olnud Euroopas suund teravilja hindade langusele. Langenud on nii nisu, odra kui maisi hinnad. Kõvanisu hind aga tõuseb. MATIF-börsil on nisu hind alanenud oktoobri lõpuks septembri kõrgseisuga võrreldes 12% ja maisi hind 17%. Kuna söödanisu hind on kõrge ja odrast on maailmaturul puudujääk, siis kasutatakse söödaks rohkem maisi, mis on odavam. Pealegi oodatakse maisi hinna edasist alanemist, kuna nii Prantsusmaal kui Itaalias on maisisaak esialgsetel andmetel hea.

Eestis on toimunud mõningane kokkuostuhindade langus oktoobri viimastel ja novembri esimestel nädalatel. Võrreldes oktoobrikuiste kõrgseisudega on enim (-15,4%) alanenud toidunisu ning toidurukki (-11,7%) hinnad. 3-6% on alanenud söödaodra ja toidu- ning söödakaera hinnad, söödanisu ja söödarukki kokkuostuhinnad on stabiliseerunud. See annab ehk ka edaspidiseks mõningat lootust hindade stabiilsena püsimiseks. Selline on ka Teraviljakomitee ekspertgrupi arvamus.

Rapsi hinda hoiab nõudlus kõrgel ning langust veel ei paista. Eestis võib tulevikus nõudlus rapsi järele suureneda uue suure biodiislikütuse tehase valmimine 2008. aastal Paldiskis, kuigi esialgsete plaanide järgi on seal kavas kasutada importtoorainet. 2009. aastaks peaks valmima ka teine tehas – bioetanooli tootev tehas Kundas, mille tooraineks on teravili. See mõjutab juba otseselt Eesti viljahindu.

Maailmaturg

Maailm

USA Põllumajandusministeeriumi (USDA) andmeil novembrikuu seisuga vähenes maailma teravilja kogutoodang 2017 miljonilt tonnilt 2005. aastal 1992 miljonile tonnile 2006. aastal ehk -1,2%. Samal ajal tarbimine suurenes 2032 miljonilt 2045 miljonile tonnile 2007. aasta saagiks maailmas prognoosib USDA 2079 miljonit tonni, tarbimismahuks aga 2095 miljonit tonni. Seega teravilja tarbimine ületab juba mitu aastat tootmise mahtu ja seda hinnatakse rekordiliseks ning peaks tulevikus veelgi suurenema. Tarbimine kasvab nii Aafrika arengumaades, Hiinas, Indias jm sissetulekute suurenemise tõttu kui ka bioenergiaks minevate suuremate teraviljakoguste tõttu. Sellest tulenevalt on maailma teraviljavarud vähenenud rekordiliselt madalale tasemele. Praegu jätkub varusid 53 päevaks, samas 8 aastat tagasi jagus varude suurusest 110 päevaseks tarbimiseks.

Lisaks tarbimise kasvule mõjutab maailma teraviljaturu olukorda praegu põua tõttu tekkinud saagikadu Austraalias ning ebasoodsate ilmastikuolude tõttu maailma mitmetes teistes piirkondades toimunud saagi vähenemised. Maisi kasutamine USA-s bioetanooli tootmi-

seks hoiab suurele toodangule vaatamata kõrgel maisi hindu. Venemaal, Ukrainas ja Kasahstanis olid 2007. aastal head teraviljasaagid, kuid need riigid piiravad eksporti oma varude kaitseks.

Kuna maailma teraviljavarud on praegu väga väiksed, siis tähendab see seda, et lähiaastail mõjutab ilm erinevates maailma piirkondades teravilja hinda oluliselt suuremal määral, kui siiani. Arvatakse, et 1980-1990-ndate aastate tasemele teravilja hind enam ei lange, sest lihatarbimine maailmas suureneb ning biokütuste sektori poolt pakutav konkurents tooraine pärast aina süveneb.

Tabel 18

Teravilja tootmine ja tarbimine maailmas, mln t

	Tootmine			Tarbimine		
	2005/06	2006/07	2007/08*	2005/06	2006/07	2007/08*
Teravili	2017,3	1991,8	2078,9	2031,6	2045,0	2095,4
sh nisu	621,7	593,6	603,3	624,4	617,2	617,6
rukis	14,5	12,4	14,4	15,8	13,7	14,5
oder	136,6	136,9	134,5	141,1	145	139,6
kaer	23,9	23,0	25,6	24,2	23,7	24,9
mais	696,4	703,4	768,2	704,0	721,5	762,8
riis	418,1	418,0	421,2	415,6	418,3	424,2
Õlitaimede seemned	391,6	406,6	390,4	383,3	397,6	404,6
sh raps	48,7	46,7	48,2	47,0	48,5	49,4

* esialgne

Allikas: USDA, november 2007

Viimase aastaga on ka teravilja transport, sh laevadega üle Atlandi ookeani vedu (USA-st, Kanadast ja Lõuna-Ameerikast) kallinenud vähemalt 2 korda ning see võib veelgi kallineda. Ka see on üks põhjuseid, miks teravilja hinnad maailmas on tõusnud viimase 10 aasta kõrgemaile tasemele.

Kuna teravilja hinnad on märkimisväärselt tõusnud, siis on oodata ka seemnehinna tõusu võrreldes varasemate aegadelega.

FAO prognooside kohaselt püsib teravilja hind kõrgel suurema osa 2008. aastast, sest teravilja varud on väikesed ning paljudes riikides, kes tavaliselt on vilja eksportinud, oli kehv saak. Kõrge hinnataseme tõttu on oodata, et järgmisel aastal külvatakse maailmas nisu rohkem ning aasta pärast võib ka hind mõnevõrra langeda. Ekspertide arvates võib aasta pärast hind langeda ligikaudu kolmandiku võrra.

Teraviljavarude vähenemine ja kõrged sööda hinnad pingestavad olukorda loomakasvatustes. Piima ja piimatoodete hindu on sööda kallinemine juba tõstnud. Ees ootab liha ja lihatoodete kallinemine, linnuliha puhul on hinnatõus juba alanud.

Tavaliselt maailma suuruselt teine nisueksportija **Austraalia** on sel aastal sunnitud tõenäoliselt nisu hoopis Kanadast sisse tooma. Austraaliat on tabanud viimaste aegade suurim põud, mistõttu söödavilja kipub nappima. Prognooside kohaselt peaks seal nisusaak tulema 12 mln tonni ja odrasaak 5 mln tonni, mis on 42% väiksem kui viimase 5 aasta keskmine saak.

Brasiilias oodatakse järgmisel aastal rekordilist sojaubade saaki – ligikaudu 62 mln tonni (+6% võrreldes viimase aastaga). Kuna USA-s on tootjad viimastel aastatel vähendanud sojaubade tootmist ning üle läinud bioetanooli tootmiseks kasutatava maisi tootmisele, loodavad brasiillased sojaubade eest saada ka head hinda. 2004-2005. aastal toodeti Brasiilias ligi 50 mln tonni sojaube, seega mõne aastaga toimunud muutus on päris suur (+25%).

USA-s prognoositakse, et järgmisel aastal suureneb seal sojaubade ja nisutoodang ning maisi toodetakse veidi vähem kui sel aastal.

Venemaa kehtestas oma teravilja ekspordile ekspordimaksud. Venemaa selle aasta teraviljatoodang oli esialgsel andmetel 77,4 mln tonni. Nisu toodeti 45 mln tonni, otra 17,3 mln tonni ja maisi 3,8 mln tonni.

Euroopa Liit

Kui EL-25 teravilja kogutoodang 2005. aastal oli 253,5 miljonit tonni, siis aastal 2006 oli see 242,8 miljonit tonni (Coceral, september 2007). EL-27 tänavune prognoositav teravilja kogutoodang on 251,4 miljonit tonni (2006.a oli see 259,3 mln t). Käesoleval aastal oli Euroopa Liidus probleemiks suured toodangu kaod vihmade tõttu Põhja-Saksamaal, Rumeenias, Bulgaarias, võrreldes eelmise aastaga 50% väiksem maisisaak Ungaris, saagi langus Prantsusmaal, Saksamaal ja Suurbritannias. Seevastu Hispaanias, Poolas ja Balti riikides olid väga head saagid.

Sekkumisvarud, mille suurus saagiaasta 2006/2007 alguses oli 14 mln tonni, on kahanenud peaaegu olematuks – 2007. aasta novembris on varude suurus 435 tuhat tonni, sellest $\frac{3}{4}$ moodustab mais ja $\frac{1}{4}$ nisu. Rukist oli EL sekkumisladudes neli aastat tagasi 5 mln tonni, nüüd on laod rukkist tühjad ning kasvupinnad suurenevad aeglaselt. Saksamaal, Poolas, Taanis, Rootsis, Tšehhis ja Austrias on rukkikasvatus vaid veidi laienenud. Samas läheb Saksamaal 100 tuh ha-l kasvatatud rukkist bioetanooli tootmiseks. Nõudluse kasvu nähakse edaspidi nii toiduviljana kui ka bioetanooli toorainena. Saksamaal ja Poolas kasutatakse rukkist ka veise- ja seasöödaks. Leivatootjad on hakanud üha enam sõlmima tootjatega lepinguid, kindlustamaks endale vajalikke rukkikoguseid. Prognooside kohaselt peaks Euroopa rukkinõudlus 2008. aastal suurenema 5-10%.

Teravilja hindade järsu tõusu tõttu maailma- ja EL turul otsustas Euroopa Komisjon käesoleva aasta 26. septembril, et 2007. aasta sügisel ja 2008. aasta kevadel võivad vanad liikmesriigid seni tootmisest kõrvale jäetud maa kasutusse võtta, kui soovivad. Loodetakse, et

tänu sellele toodetakse EL-is 10 mln tonni teravilja praegusest enam, mis aitaks taastada 2006. aasta väikeste saakide tõttu väikeseks jäänud teraviljavarusid EL-is ja ka mujal.

Tabel 19

EL-27 teravilja ja rapsi saagid ja prognoosid

Pind tuhat ha		2006	2007 prognoos	2007/2006 %
Saagikus ts/ha	Saak tuhat t			
NISU	pind	21501	21637	0,6
	saagikus	54,4	51,6	-5,1
	saak	116987	111601	-4,6
DURUM	pind	2925	2892	-1,1
	saagikus	27,4	27,6	0,7
	saak	8011	7989	-0,3
ODER	pind	13861	13685	-1,3
	saagikus	40,6	41,6	2,5
	saak	56240	56961	1,3
MAIS	pind	7988	7881	-1,3
	saagikus	63,3	56,9	-10,1
	saak	50587	44827	-11,4
RUKIS	pind	2439	2622	7,5
	saagikus	26,8	29,8	11,2
	saak	6527	7822	19,8
KAER	pind	2905	2894	-0,4
	saagikus	26,3	28,8	9,5
	saak	7631	8337	9,3
SEGAVILI	pind	1704	1591	-6,6
	saagikus	26,3	30,2	14,8
	saak	4488	4803	7,0
TRITIK	pind	2413	2345	-2,8
	saagikus	36,5	38,8	6,3
	saak	8803	9104	3,4
KOKKU	pind	55734	55547	-0,3
	saagikus	46,5	45,3	-2,6
	saak	259274	251444	-3,0
RAPSISEEME	pind	5248	6220	18,5
	saagikus	30,4	27,9	-8,2
	saak	15964	17347	8,7

Allikas: COCERAL (sept 2007)

Prantsusmaal oli käesoleval aastal kehv odrasaak, sest kasvu pidurdas nii põud kui ka suured suvised vihmajud. Eriti kannatas suvioder, mille saak (5280 kg/ha) oli 6% väiksem mullusest. Taliotra saagikuseks hinnati esialgu ~6300 kg/ha ehk 3% mullusest väikse-

maks. Nisu saagikus oli tänavu 7100 kg/ha ehk veidi enam kui aasta tagasi. Samas oodati rekordilist rapsisaaki – kokku 4,9 mln tonni ning saagikus oli 3290 kg/ha ehk 6% aastatagusest enam.

Käesoleva aasta teraviljasaak **Taanis** oli viimase 6 aasta keskmisest saagist 10% väiksem – 8,1-8,2 mln tonni. See oli ühtlasi ka viimase 13 aasta väikseim saak. Selle põhjuseks loetakse seda, et rapsi kasvupindade suurenemise tõttu on teravilja hakatud vähem kasvatama ning sel aastal oldi hädas ka taimehaigustega. Enim vähenes taliodra saak, mille saagikus oli 12% väiksem viimase 6 aasta keskmisega võrreldes. Suviodra saak oli normaalne. 3% võrreldes aastatagusega vähenes ka talirapsi saagikus ning talinisu saadi hektari kohta 9% vähem kui viimasel 5 aastal keskmiselt. Talinisu saagikust vähendasid juulis põldudest üle käinud vihmatormid, mille järel oli nisu suurtel aladel lamandunud ning saagikoristuskaod suured. Rukist saadi Taanis sel aastal hektari kohta 7% vähem kui viimastel aastatel. Teraviljadest ainsana saadi hea kaerasaak.

Soomes oli esialgsete hinnangute järgi käesoleval aastal hea teraviljasaak – kuni 4 mln tonni ehk 0,25 mln tonni enam kui eelmisel aastal. Viimastel aastatel on Soome teraviljadest imporditud põhiliselt rukist, kuid sel aastal peaks impordivajadus vähenema, sest rukki saak oli 38 tuh tonni võrra suurem (89 tuh t) kui aasta tagasi. Nisu saagiks prognoositi 755 tuh tonni ehk 70 tuh tonni mullusest suurem. Sealhulgas on talinisu saak mullusest üle 2 korra suurem. Kaerasaak oli samuti hea (1,24 mln tonni) ning kui söödatööstuse poolt nõudlus ei kasva, siis on kaera ekspordivõimalus suurem kui eelmisel aastal. Odra saak oli 1,895 tuh tonni ning see oli mullusest 77 tuh tonni võrra väiksem, sest külvipinnad vähenesid.

Rootsis oli tänavune teraviljasaak 5,2 mln tonni ehk 2% suurem kui viimasel viiel aastal keskmiselt, saagikus oli ligi 10% kõrgem kui tavaliselt. Talinisu saak oli sel aastal 13%, rukkil 17%, tritikul 22% suurem ning suvinisul 24%, odral 8% ja kaeral 4% väiksem kui viimase viie aasta keskmine.

Tooraine kallinemise tõttu toimuv teraviljatoodete (jahu, leiva, pasta ja müsli) jaehinna tõus peaks sel sügisel Rootsis jääma 10-30% ringi.

Alles mõni aega tagasi oli **Ungari** hädas oma viimaste aastate ülisuurte maisisaakide müügi-giga. Selle aasta maisisaak oli ligi poole võrra väiksem ning võibolla peab Ungari tänavu söödavilja lausa sisse ostma. Esialgu on Ungari küsinud Euroopa Komisjonilt luba müüa sekkumisladudest maisi välja, kuid võimatuks ei peeta ka maisi importi.

EL-27 rapsiseemnete toodang oli 2006/2007 saagiaastal 16 miljonit tonni ehk 3,5% suurem kui 2005/2006 saagiaastal, seda tänu kümnendiku võrra suuremale kasvupinnale 6% väiksema saagikuse juures.

2007/2008 saagiaastaks prognoosib COCERAL 8,7%-list saagi kasvu. Seda 18,5% suuremalt kasvupinnalt kui 2006/2007 saagiaastal. Saagikus kujuneb aga prognooside kohaselt

mullusest veelgi väiksemaks. Viimase viie aasta keskmisega võrreldes oli 2007. aasta rapsi kasvupind koguni kolmandiku võrra suurem, mis näitab selgelt tootjate üha suurenevat huvi rapsikasvatuse vastu EL-is. Sellist huvi on tekitanud rapsiõli suurenenud nõudlus, sh ka biodiislikütuse tootmiseks. Praegu on raps EL-is olulisuselt neljas taimekasvatussaadus nisu, maisi ja odra järel.

EL-i suuremad rapsiseemnetootjad on Prantsusmaa, Saksamaa ja Poola, kus toodetakse vastavalt 11% (1,5 mln ha), 7% (1,5 mln ha) ja 8% (0,67 mln ha) EL-i rapsitoodangust. Suuruselt viies rapsitootjamaa EL-is on Rumeenia, kus 2007. aastal suurenes rapsi kasvupind 2006. aastaga võrreldes 3 korda (349 tuh ha-ni).

Suur rapsitoodangu kasv oli 2007. aastal ka **Taanis** (kasvupind +65% 184 tuh ha-ni), **Ungaris** (+56% 223 tuha ha-ni) ja **Slovakkias** (+19 147 tuh ha-ni).

Esialgsetel andmetel oli **Soomes** käesoleval aastal rapsi saagikus viimase 10 aasta keskmisest väiksem, põhjuseks taimehaigused. Rapsi saak oli 104 tuh tonni ehk 24% väiksem kui aasta tagasi.

Rootsis hinnati rapsi saaki (253 tuh t) 15% suuremaks mullusest ning see oli selgelt suurem kui viimase viie aasta keskmine. Viimastel aastatel on rapsi kasvupind pidevalt suurenenud ning see oli sel aastal 50% suurem kui 2003. aastal. 2008. aastaks oodatakse rapsi kasvupinna suurenemist 8%.

Prantsusmaal oodati tänavu rekordilist rapsisaaki – kokku 4,9 mln tonni ning saagikus oli 3290 kg/ha ehk 6% aastatagusest enam.

Kokkuvõte

Statistikaameti andmeil oli 2006. aasta **teravilja kogusaak** 619,3 tuhat tonni, mis on 18,5% väiksem kui 2005. aastal. Teravilja kasvupind vähenes 2006. aastal 0,6% ning saagikus vähenes 18%.

Saagiaasta 2007/2008 saagi suuruseks kujuneb hinnangute kohaselt 905 tuhat tonni, mis on 46% suurem saak kui 2006. aastal. Seda peamiselt mullusest 37,9% suurema saagikuse arvel. Kasvupind suurenes 6%.

Rapsi kasvupind suurenes 2006. aastal võrreldes 2005. aastaga kolmandiku võrra, kuid 24% võrra väiksem saagikus jättis kogusaagi muutuse minimaalseks (+1,8%). Esialgsete hinnangute kohaselt kujunes rapsi saagikus 2007. aastal 22% suuremaks kui 2006. aastal, mis võimaldas 16% suuremalt kasvupinnalt saada 41% suurema saagi kui eelmisel aastal.

Eesti oma teravilja toodang kattis siseturu vajadusest 2006/2007 saagiaastal 93%. Teravilja ja teraviljatoodete **põhieksport** ümber arvestatuna teraks vähenes viiendiku võrra ehk 193 tuh tonnilt saagiaastal 2005/2006 150 tuh tonnini saagiaastal 2006/2007. Samal ajal suurenes teravilja ja teraviljatoodete **põhiimport** ümber arvestatuna teraks 42% ehk 118 tuh tonnilt saagiaastal 2005/2006 167 tuh tonnile saagiaastal 2006/2007.

Teravilja ja teraviljasaaduste impordikäive oli saagiaastal 2006/2007 1055 miljonit krooni ehk 27,6% suurem kui saagiaastal 2005/2006. Impordikäibe struktuuris on kõige suurema osatähtsusega taigna- ja kondiitritoodete import (63%), veidi vähenes jahu ja tangainete osatähtsus ja suurenes teravilja osatähtsus impordikäibes.

Teravilja ja teraviljasaaduste ekspordikäive oli saagiaastal 2006/2007 eelmisest saagiaastast 27,2% suurem ehk 554,9 miljonit krooni. Oluliselt vähenes ekspordikäibes teravilja ning jahu ja tangainete ekspordi osatähtsus, suurenes aga taigna ja kondiitritoodete ekspordi osatähtsus. Viimast mõjutas enim linnaseekstrakti ekspordikoguse 40%-line suurendamine.

Kuna 2007. aasta teraviljasaagi suurust prognoositakse ligi poole suuremaks kui 2006. aastal, ulatub käesoleval saagiaastal **isevarustatuse taseme** näitaja hinnanguliselt 135%-ni. Käesoleval, 2007/2008 saagiaastal on aga eeldatavasti võimalik veelgi suuremas koguses teravilja ja teraviljatooteid eksportida. Võimalik oleks ka teravilja varusid suurendada.

Tulenevalt maailma teraviljabilansi pingelisemaks muutumisest hakkasid teravilja **hinnad** saagiaasta 2006/2007 algusest tõusma. Euroopa Liidu sekkumisvarud hakkasid kiirelt vähenema. Survet avaldas hindadele toidunisu puudus maailma mitmetes teistes regioonides. Maailma teraviljavarude vähenemine jätkub ka käesoleval saagiaastal, nõudlus aga kasvab. See on põhjustanud hindade eriti järsu tõusu alates saagiaasta 2007/2008 algusest. EURO-NEXT-börsil tõusis nisu hind viimase aasta jooksul 2,2 korda, maisil üle 80%. Vaatamata heale teraviljasaagile tõusevad **teravilja kokkuostuhinnad** maailmaturu hinnatrendide mõjul ka Eestis. Saagiaasta 2006/2007 jooksul tõusid Eestis söödanisu, söödaodra ja toidukaera kokkuostuhinnad üle 40%, söödarukkil 38%, toidunisul 29%, toidurukkil 24%, söödakaera hind langes 12%.

Teravilja hindade tõusuga on kaasnenud ka teraviljatoodete **jaehindade** tõus. Saagiaastal 2006/2007 kallinesid põhilised teraviljatooted kauplustes vahemikus 8-12,5%. Suurem hinnatõus toimus aga saagiaasta 2007/2008 alguses, kui tõusid ka teravilja hinnad. 2006/2007 saagiaasta algusest käesoleva aasta oktoobrini on sai Eestis kallinenud 34%, leib 31%, nisujahu 28%, kaerahelbed 17%.

Biokütuse toorainena kõikjal hinda läinud **rapsi hind** EURONEXT'i börsil on viimase aasta jooksul tõusnud 40%. Ka Eestis on rapsi hind järjekindlalt tõusnud. Saagiaasta 2006/2007 jooksul tõusis rapsi keskmine kokkuostuhind Eestis 3738 kroonilt 4798 kroonini tonni kohta ehk 28%. 2007. aasta oktoobris oli rapsi kokkuostuhind Eestis vahemikus 5050-5400 kr/t, keskmine 5225 kr/t, mis on kõigi aegade kõrgeim hinnatase.